

معرفی کتاب

دکتر محمدرضا فخرروحانی^۱

محسن حسام مظاهری، مجالس مذهبی در ایران معاصر: بررسی و تحلیل اعلانات مجالس محرم و صفر در روزنامه اطلاعات ۱۳۰۵-۱۳۹۴، ۵ جلد، اصفهان: آرما.

در فرهنگ شیعی و ایرانی، مجالس مذهبی‌ای که در بزرگداشت اهل بیت علیهم‌السلام بوده و به ویژه آنچه به مراسم عزاداری در ماه‌های محرم و صفر مربوط می‌شود، نقش بسیار مهمی در ترویج معارف دینی داشته، از این رو این مراسم از کارآمدترین

رسانه‌های دینی برای ارتقای معلومات تاریخی-اجتماعی، مردم بوده‌اند. این آموزش‌های غیررسمی همواره از کارکردهای متنوع و بسیار تاثیرگذار فرهنگی-اجتماعی برخوردار بوده، به نحوی که جزء تفکیک ناپذیر فرهنگ شیعی-ایرانی ایرانیان را تشکیل داده‌اند. با وجود تنوعات محلی و زبانی موجود در پهنه ایران، نقاط اشتراک آنها همواره فراوان تراز تجلیات به ظاهر متفاوت آنها بوده‌است. مهم نیست که این مراسم دینی در کجای این سرزمین و به چه زبان یا گویش محلی برگزار شود، ساختار و محتوای بخش اصلی آن عمدتاً یکسان است. خبر کردن علاقه‌مندان به این مراسم دینی به نوبه خود گونه

۱. استادیار دانشگاه قم (Abumahdi1061@gmail.com)

زبانی genre قابل توجه جدی خاص بوده و شایسته مطالعات جداگانه‌ای است. کتاب مورد بررسی در ۲۲۱۰ صفحه تنظیم شده است و دوره زمانی ۹۰ ساله‌ای را دربر می‌گیرد. انتخاب روزنامه اطلاعات به دلایل متعددی بوده که مهمترین آن نشر مستمر این روزنامه در تهران و نیز در سطح کشوری است.

جلد اول این کتاب به جایگاه رسانه، انواع و اهمیت آن پرداخته و گونه‌های اعلانات مجالس دینی را بررسی می‌کند. این جلد به اعلانات دهه‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰ اختصاص دارد. جلد دوم به دهه ۱۳۴۰ پرداخته و نام سخنرانان و مداحان در اطلاعیه‌ها درج شده است. جلد سوم به دهه ۱۳۵۰ توجه دارد. با نزدیک‌تر شدن به سال‌های پایانی این دهه، سخنرانی‌ها بیشتر به موضوعات اجتماعی-اقتصادی و سیاسی گرایش بیشتری پیدا کرده، حوزه آگاهی بخشی از صرف جنبه‌های تاریخی گذشته، بردرس‌های قابل توجه از جنبه‌های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی متمرکز می‌شوند. جلد چهارم به دو دهه ۱۳۶۰ و ۱۳۷۰ اختصاص دارد. در این دو دهه که با جنگ تحمیلی عراق بر ایران همراه بود، موضوعات سخنرانی‌ها بیشتر به ابعاد سیاسی-نظامی گرایش پیدا کرده، عمده سخنرانان از رجال حکومتی و سیاسی هستند. جلد پنجم به دو دهه ۱۳۸۰ و ۱۳۹۰ معطوف بوده و نام رجال حکومتی و مداحان معروف و فعال در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی نیز در اطلاعیه‌ها دیده می‌شود.

اوج این اطلاعیه‌ها به دهه‌های ۱۳۵۰ تا ۱۳۶۰ برمی‌گردد که دو دوره انقلاب و دفاع مقدس در ایران است. با وارد شدن فشارهای روزافزون اقتصادی و به‌ویژه در سال‌های پایانی دهه ۱۳۹۰، این آمارها کاهش چشمگیری می‌یابد. هرچند دینداری ملت بر وضعیت اقتصادی به‌طور مطلق تکیه ندارد، اما از تأثیرات فشارهای اقتصادی و معیشتی نمی‌توان و نباید به سادگی عبور کرد. غم نان انکارناشدنی است.

باید توجه داشت که مجموعه مورد بررسی فقط به اعلانات چاپ شده در روزنامه اطلاعات و عمدتاً مجالس منعقد در تهران می‌پردازد. البته مجالس مشابهی در شهرستان‌ها برگزار شده و می‌شود که تقریباً بدون اطلاعیه چاپ شده‌ بوده و اطلاع‌رسانی درباره برگزاری آنها به روش‌های دیگری است.